

PROPISI O PČELARSTVU U CRNOJ GORI

Često se u javnim nastupima i razgovorima o pčelarstvu navodi i problem normativnog uređenja ove djelatnosti. Nedostatak zakona o pčelarstvu prepoznat je kao jedna od glavnih kočnica razvoja, i stvara se mišljenje da bi njegovim donošenjem mnogi problemi nestali.

Većina pčelara ovakav stav prihvata „zdravo za gotovo“, bez dovoljno informacija o stvarnom stanju stvari. Istraživanjem propisa, ipak se može zaključiti da je pčelarstvo dovoljno pravno uređeno. Kažem dovoljno, jer ni jedna društvena oblast nije uređena do svakog detalja, niti to može biti, jer je život uvijek širi od propisa, i propisi se stalno unaprijeđuju prateći društvene odnose.

Sa aspekta pravnog uređenja neke oblasti, npr. pčelarstva, nije toliko bitno da su sva pitanja uređena jednim propisom. Mnogo je bitnije da se sprovede odredbe svih propisa kojima je ta oblast uređena. A to ne zavisi od broja propisa i njihove pravne snage, već od informisanosti pčelara o tim propisima, svijesti o potrebi i obavezi njihovog sprovođenja, i snage državnih organa koji treba da ih primijene, ako se ne sprovedu dobrovoljno.

U Crnoj Gori oblast pčelarstva je uređena normama više zakona i više pravilnika, kao i nekim propisima koji se donose svake godine i važe za tu godinu (npr. Program obaveznih mjera zdravstvene zaštite životinja).

U cilju upoznavanja naših pčelara sa propisima kojima je uređeno, objavljujemo izvode iz tih propisa koji se odnose na pčelarstvo. Radi bolje preglednosti, propisi su poređani po temama koje obrađuju, a to su: Opšti propisi o pčelarstvu, propisi o zdravstvenoj zaštiti pčela, i propisi o organskom pčelarenju. U ovaj pregled nijesu ušli propisi u kojima se ne uređuje nijedno pitanje od značaja za pčelarstvo, već se pčele ili med samo pominju (Zakon o identifikaciji i registraciji životinja, Programi podrške, Pravilnik o načinu upisa i vođenju centralnog registra registrovanih odnosno odobrenih objekata za proizvodnju, preradu i distribuciju hrane ili hrane za životinje, Uredba o higijeni hrane, kao i propisi o standardima i bezbjednosti hrane...), kao ni obrasci koji su sastavni dio nekih pravilnika, a služe za razne evidencije ili prijavu bolesti. Nijesu navedeni ni propisi Evropske unije koji se odnose na pčelarstvo, uz napomenu da je dio naših propisa usklađen sa odgovarajućim direktivama EU. Dobra poljoprivredna praksa pominje pčele, ali to nije obavezujući propis, već preporuka. U planu SPOCG je rad na pripremi Dobre pčelarske prakse.

Neke od ovih propisa koji su doneseni posljednjih mjeseci još nije moguće primijeniti (Pravilnik o identifikaciji i registraciji pčelinjih društava i Pravilnik o bližoj sadržini, načinu utvrđivanja i vođenja katastra pčelinje paše i pčelarskog pašnog reda) i njihovo donošenje je prvi korak ka uspostavljanju reda u oblasti koju uređuju.

Izvodi iz propisa koji se odnose na pčelarstvo navedeni su integralno, bez komentara. Iako je već objavljen u časopisu Pčelarstvo, Pravilnik o katastru pčelinje paše objavljujemo i u ovom pregledu, da bi bio što kompletniji.

Ovo je pregled propisa koji su meni dostupni, ali ne tvrdim da ih nema još. U tom smislu pozivam sve pčelare da se, ako su im poznati ili su za njih čuli, obrate redakciji časopisa, da bi i njih objavili i na taj način kompletirali ovaj pregled.

Pripremio:

Aleksandar-Aco Jovičević

SADRŽAJ:

ZAKON O STOČARSTVU.....	strana 10
ZAKON O SVOJINSKO-PRAVNIM ODNOSIMA	strana 12
PRAVILNIK O MINIMALNOM KVALITETU MEDA I DRUGIH PČELINJIH PROIZVODA	strana 13
PRAVILNIK O IDENTIFIKACIJI I REGISTRACIJI PČELINJIH DRUŠTAVA.....	strana 15
PRAVILNIK O BLIŽOJ SADRŽINI, NAČINU UTVRĐIVANJA I VOĐENJA KATASTRA PČELINJE PAŠE I PČELARSKOG PAŠNOG REDA.....	17
ZAKON O VETERINARSTVU.....	strana 18
ZAKON O ZAŠTITI DOBROBITI ŽIVOTINJA	strana 18
PRAVILNIK O KLASIFIKACIJI BOLESTI ŽIVOTINJA, NAČINU PRIJAVLJIVANJA I OBAVJEŠTAVANJA O ZARAZNIM BOLESTIMA ŽIVOTINJA	strana 18
PROGRAM OBAVEZNIH MJERA ZDRAVSTVENE ZAŠTITE ŽIVOTINJA U 2016. GODINI.....	strana 20
ZAKON O ORGANSKOJ PROIZVODNJI.....	strana 20
PRAVILNIK O BLIŽIM PRAVILIMA I USLOVIMA ZA BILJNU I STOČARSKU ORGANSKU PROIZVODNJU	strana 20
PRAVILNIK O NAČINU I METODOLOGIJI VRŠENJA STRUČNE KONTROLE U ORGANSKOJ PROIZVODNJI.....	strana 20

ZAKON O STOČARSTVU

("Službeni list Crne Gore", br. 072/10, 040/11, 048/15)

Član 1

(2) Ovaj zakon primjenjuje se na gajenje: goveda, bivola, ovaca, koza, kopitara, svinja, živine, krznašica, kunića i pčela;

Značenje izraza

Član 4

(16) matično grlo je priplodno grlo stoke, matična jata živine i pčelinje matice, koje ispunjavaju propisane uslove i kriterijume određene odgajivačko-seleksijskim programom u pogledu porijekla, eksterijera i proizvodnih osobina za upis u matičnu knjigu;

(22) pčelinja matica je reproduktivno sposobna ženka u pčelinjem društvu;

(23) pčelinje društvo čine medonosne pčele-radilice, matica i trutovi smješteni u košnici sa pripadajućim saćem;

(24) pčelinjak je skup pčelinjih društava smještenih u košnicama postavljenim u slobodnom prostoru, na posebnom stabilnom ili montažnom objektu, a može biti ugrađen u vozilo za prevoz;

(25) pčelinja paša je medonosno bilje sa kojeg pčele sakupljaju nektar, polen i smolaste materije;

Zootehnički postupci

Član 9

(1) Odgajivač je dužan da posjeduje osnovna znanja o gajenju i postupanju sa domaćim životinjama, zaštiti zdravlja životinja, ishrani, kvalitetu proizvoda životinjskog porijekla i postupanju sa stajskim đubrivom.

(2) Odgajivač može sam da izvodi zootehničke postupke koji su neophodni za uspješno gajenje i zaštitu zdravlja životinja, i to:

- (11) sprovođenje apitehničkih mjera u cilju uspješnog gajenja pčela;
- (12) sprječavanje prirodnog rojenja i grabeži;
- (13) uvođenje vještačkog izrojavanja pčelinjih društava za sopstvene potrebe.

Gajenje pčela, katastar pčelinje paše i pašni red

Član 13

- (1) Gajenje pčela vrši se u pčelinjaku.
- (2) Odgajivač pčela je dužan da sprovodi sve mjere i radnje za primjenu dobre pčelarske prakse i da postavi pčelinjak na mjesto na kojem pčele ne smetaju susjedima i prolaznicima.
- (3) Korišćenje medonosnog bilja za pčelinju pašu je slobodno i bez naknade.
- (4) Katastar pčelinje paše je baza podataka o prisustvu medonosnog bilja na području jednog ili više pašnih prostora, načinu upravljanja pčelinjom pašom koji uspostavlja i vodi Savez pčelarskih organizacija (u daljem tekstu: Savez) na predlog pčelarskih organizacija sa određenog područja i osnova je za pripremanje i uspostavljanje pašnog reda.
- (5) Iskorišćavanje pčelinje paše na području jednog ili više pasišta koja su upisana u katastar pčelinje paše vrši se u skladu sa pčelarskim pašnim redom.
- (6) Pčelarski pašni red utvrđuje Savez, na predlog pčelarskih organizacija sa određenog pašnog prostora na period od pet godina uz saglasnost Ministarstva.
- (7) Bliža sadržina, način utvrđivanja i vođenja katastra pčelinje paše, pčelarskog pašnog reda i prognoze medenja, uslovi i način postavljanja pčelinjaka utvrđuju se propisom Ministarstva.

Selidba pčela

Član 14

- (1) Radi korišćenja pčelinje paše odgajivač pčela može pčelinjak preseljavati sa stalnog na drugo mjesto držanja.
- (2) Selidba pčelinjih društava dozvoljena je samo ako su sva pčelinja društva zdrava.
- (3) Zdravstveno stanje pčela dokazuje se uvjerenjem o zdravstvenom stanju u skladu sa propisima kojima je uređena zdravstvena zaštita životinja.
- (4) Uslovi i način selidbe pčela i sadržina uvjerenja iz stava 3 ovog člana utvrđuju se propisom Ministarstva.

Centar za uzgoj i selekciju pčelinjih matica

Član 32

- (1) Uzgoj, selekciju, proizvodnju i promet pčelinjih matica u skladu sa odgajivačko-selekcijским programom može da obavlja ovlašćeno pravno lice ili preduzetnik (u daljem tekstu: Centar za uzgoj i selekciju pčelinjih matica).
- (2) Ovlašćenje za vršenje poslova iz stava 1 ovog člana može steći pravno lice ili preduzetnik koje ispunjava propisane uslove u pogledu objekata, opreme i stručne spreme zaposlenih.
- (3) Ispunjenost uslova utvrđuje i odobrenje za rad izdaje Ministarstvo na period od pet godina.

(4) Radi obavljanja stručne kontrole nad parenjem pčelinjih matica određuje se zaštitni pojas oko Centra za uzgoj i selekciju pčelinjih matica, u kojem se primjenjuju posebni uslovi gajenja, selidbe i transporta pčela i pčelarskog priplodnog materijala.

(5) Bliži uslovi iz stava 2 ovog člana, uslovi gajenja i veličina zaštitnog pojasa iz stava 4 ovog člana utvrđuju se propisom Ministarstva.

Očuvanje biodiverziteta rase pčela *Apis mellifera carnica*

Član 36

Radi očuvanja biodiverziteta rase pčela *Apis mellifera carnica* na području Crne Gore gajenje i promet priplodnog materijala drugih rasa pčela i bliži uslovi gajenja, paše, selidbe i prometa pčela i drugog priplodnog materijala utvrđuju se propisom Ministarstva.

Promet genetičkog materijala

Član 38

(1) Promet genetičkog materijala (sjeme priplodnjaka, jaja za inkubiranje, priplodni genetički materijal pčela, embrioni i jajne ćelije) može vršiti samo pravno lice koje ispunjava propisane uslove u pogledu objekata, opreme i stručne spreme zaposlenih.

Ovlašćenja poljoprivrednog inspektora

Član 52

Pored ovlašćenja inspektora utvrđenih zakonom kojim se uređuje inspekcijски nadzor, poljoprivredni inspektor ima ovlašćenja naročito da:

2) vrši nadzor nad gajenjem pčela, korišćenjem pčelinje paše i sprovođenjem pčelarskog pašnog reda;

IX. KAZNENE ODREDBE

Član 54

(1) Novčanom kaznom u iznosu od 500 eura do 5.000 eura kazniće se za prekršaj pravno lice, ako:

1) pčelinjak postavi na mjesto na kojem pčele smetaju susjedima i prolaznicima (član 13 stav 2);

2) Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se i odgovorno lice u pravnom licu novčanom kaznom u iznosu od 200 eura do 1.500 eura.

(3) Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se preduzetnik novčanom kaznom u iznosu od 300 eura do 5.000 eura.

(4) Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se i fizičko lice novčanom kaznom u iznosu od 50 eura do 250 eura.

ZAKON O SVOJINSKO-PRAVNIM ODNOSIMA

("Službeni list Crne Gore", br. 019/09)

6. Roj pčela

Rok za gonjenje

Član 80

Roj pčela, koji je napustio košnicu, postaje ničija stvar ako vlasnik ne preduzme gonjenje u roku od 24 časa ili odustane od gonjenja ili u toku gonjenja izgubi roj iz vida.

Ako vlasnik pronade roj, a nema mogućnosti da ga odmah uhvati, on ga može obilježiti kao svoj (stavljanjem krsta, zarez a i na drugi uobičajeni način); poslije toga niko drugi nema pravo da prisvoji roj.

Pravo prelaska na tuđu nepokretnost

Član 81

U potrazi za rojem vlasnik ima pravo da pređe na tuđu nepokretnost.

Ako se roj nastanio u tuđoj praznoj košnici, vlasnik roja ima pravo da je otvori u cilju hvatanja i povraćaja roja.

Ukoliko vlasnik roja radnju iz stava 2 ovog člana ne izvrši u roku od 48 časova, ovakav roj pripada vlasniku košnice.

U slučaju iz stava 3 ovog člana vlasnik košnice dužan je da naknadi pričinjenu štetu vlasniku roja.

Odbjegli roj u tuđoj naseljenoj košnici

Član 82

Ako se odbjegli roj nastani u tuđoj košnici već naseljenoj pčelama, pravo svojine i druga prava koja su postojala na naseljenoj košnici proširuju se i na novopridošli roj, bez obaveza plaćanja ranijem vlasniku.

Prava koja su na novopridošlom roju postojala prije ujedinjenja gase se.

Susvojina na pomiješanim rojevima

Član 83

Kad se odbjegli rojevi koji pripadaju raznim vlasnicima ujedine, njihovi vlasnici postaju suvlasnici uhvaćenog roja nastalog ujedinjenjem, srazmjerno broju rojeva.

Pravo prelaza na susjedno zemljište i upotreba susjednog zemljišta

Član 267

Vlasnik zemljišta je dužan da dozvoli pristup na svoje zemljište radi hvatanja odbjegle ili zalutale životinje, roja pčela, kupljenja plodova sa drveta na susjednoj nepokretnosti, ili povraćaja stvari koje su dejstvom prirodnih sila ili slučajno tu dospjele.

Susjed kome je upotrebom zemljišta pričinjena šteta ima pravo na naknadu.

Ako je štetu prouzrokovala odbjegla ili zalutala životinja, vlasnik ima pravo da je zadrži dok se ne pojavi njen vlasnik, ali ne duže od tri dana.

PRAVILNIK O MINIMALNOM KVALITETU MEDA I DRUGIH PČELINJIH PROIZVODA

("Službeni list Crne Gore", br. 027/14)

Predmet

Član 1

Ovim pravilnikom propisuje se minimalni kvalitet, sastojci, uslovi za stavljanje na tržište i označavanje meda i drugih pčelinjih proizvoda i preparata od meda.

Definicija meda

Član 2

Med je prirodna, slatka materija koju medonosne pčele (*Apis mellifera*) proizvode od nektara biljaka, ili iz sokova sa živih djelova biljaka, ili izlučevina insekata koji sisaju na živim djelovima biljaka koje pčele sakupljaju i dodaju sopstvene specifične supstance, izdvajaju vodu i odlažu u ćelije saća do sazrijevanja.

Vrste meda

Član 3

Prema porijeklu med se razvrstava na:

- 1) cvjetni ili nektarni (dobijen od nektara biljaka) i to:
  - monoflorni (sortni med); ili
  - poliflorni;
- 2) medljikovac.

Prema načinu proizvodnje med se razvrstava:

- 1) med u saću koji skladište pčele u ćelijama svježe izgrađenog saća bez legla ili u satnim osnovama izgrađenim isključivo od pčelinjeg voska, koji se prodaje u poklopljenom saću ili u sekcijama tog saća;
- 2) med sa saćem ili med sa djelovima saća koji sadrži jedan ili više komada saća;
- 3) cijedeni med koji se dobija cijedenjem otklopljenog saća bez legla;
- 4) vrcani med dobijen vrcanjem (centrifugiranjem) otklopljenog saća bez legla;
- 5) presovani med (muljani med) dobijen presovanjem saća bez legla, sa ili bez korišćenja umjerene temperature koja ne smije preći 45° C;
- 6) filtrirani med koji se dobija uklanjanjem stranih anorganskih ili organskih materija pri čemu dolazi do značajnog uklanjanja polena;
- 7) pekarski med pogodan za korišćenje u industriji ili kao sastojak u drugoj hrani koja se prerađuje i može da:
  - ima strani ukus ili miris;
  - bude u stanju vrenja; ili
  - je prevrio ili pregrijan.

Monoflorni med

Član 4

Monoflorni med je proizvod koji medonosne pčele proizvode od nektara cvjetova medonosnih biljaka određene vrste.

Med sa nazivom određene vrste medonosne biljke, treba da ima ukus, miris i boju svojstvenu toj biljci, s tim da dominira broj čestica polena te vrste biljke (bagrem, lipa, lucerka, suncokret, žalfija, pitomi kesten, vrijes itd.).

Monoflorni med se može označiti prema određenoj biljnoj vrsti ako u nerastvorljivom dijelu sadrži najmanje 45% polenovih zrnaca iste biljne vrste.

Izuzetno od stava 3 ovog člana, monoflorni med se može označiti nazivom sljedećih biljnih vrsta ako je udio polenovih zrnaca u nerastvorljivom dijelu najmanje:

Naziv biljne vrste	Udio polenovih zrnaca u nerastvorljivom dijelu
Pitomi kesten (<i>Castanea sativa</i> Mill.)	85%
Uljana repica (<i>Brassica napus</i> L.)	60%
Facelija (<i>Phacelia tanacetifolia</i> Benth.)	60%
Lipa (<i>Tilia</i> spp.)	25% (10%*)
Bagrem (<i>Robinia pseudoacacia</i> L.)	20%
Metvica (<i>Mentha</i> spp.)	20%
Vrijesak (<i>Calluna vulgaris</i> L.)	20%
Vrisak, Primorski vrijesak (<i>Satureja montana</i> L.)	20%
Maslačak (<i>Taraxacum officinale</i> Weber)	20%
Ruzmarin (<i>Rosmarinus officinalis</i> L.)	20%
Kadulja (<i>Salvia officinalis</i> L.)	15% (10%*)
Planika (<i>Arbutus unedo</i> L.)	10%
Agrumi (<i>Citrus</i> spp.)	10% (5%*)
Lavanda (<i>Lavandula</i> spp.)	10% (5%*)

* uz karakteristična senzorska svojstva meda za određenu biljnu vrstu (miris, ukus, boja)

Poliflorni med

Član 5

Poliflorni med je proizvod koji medonosne pčele proizvode od nektara cvjetova medonosnih biljaka različitih vrsta.

Medljikovac

Član 6

Medljikovac je proizvod dobijen od izlučevina insekata (Hemiptera) koji sisaju na živim djelovima biljaka ili od sekreta živih djelova biljaka.

Drugi pčelinji proizvodi

Član 7

Drugi pčelinji proizvodi, u smislu ovog pravilnika, su:

- 1) polen;
- 2) pčelinji vosak;
- 3) propolis;
- 4) pčelinji otrov;
- 5) matični mliječ.

Polen

Član 8

Polen je proizvod koji pčele sakupljaju na cvijetovima, oblikuju u grudvice, dodaju mu specifičnu sopstvenu materiju i smiještaju u ćelije saća.

Prema načinu dobijanja polen se razvrstava:

- 1) hvatani polen (sakupljen pomoću hvatača);

2) vađeni polen (dobijen vađenjem iz ćelija saća).

Polen se ćuva:

- 1) rashlađen na 18°C, sa rokom trajanja do jedne godine od dana oduzimanja;
- 2) umiješan u med, na temperaturi do 18°C, u hermetiĉki zatvorenoj ambalaži, sa rokom trajanja do dvije godine od dana oduzimanja; ili
- 3) sterilisan sušenjem, u hermetiĉki zatvorenoj ambalaži.

Polen se skladišti u hladnom i suvom prostoru na temperaturi do 14°C, najduže tri mjeseca, a u sluĉaju skladištenja dužeg od tri mjeseca, na temperaturi od 2 do 7°C, najduže još devet mjeseci.

U sluĉaju odmrzavanja polen se ne smije ponovo zamrzavati.

Pćelinji vosak

Ćlan 9

Pćelinji vosak je proizvod voštanih ųlijezda pćela koji služi za izradu saća i to:

- 1) neproćišćeni pćelinji vosak;
- 2) proćišćeni pćelinji vosak (Cera flava);
- 3) bijeljeni pćelinji vosak (Cera alba).

Pćelinji vosak je svijetlo ųute do tamno ųute boje, u zavisnosti od odnosa materija, propolisa i polena u vosku, kao i starosti voska prije prerade odnosno topljenja i sastoji se od slobodnih masnih kiselina 13,5-15 %, estera 70-74 %, ugljovodonika 12,5-15%, vode do 2,5%, mineralnih materija 0,03%, karotinoida, bojениh i aromatićnih materija.

Specifićna teųina voska na temperaturi od 15°C, iznosi 0,956 - 0,969 g/cm³, a taćka topljenja je između 56 i 64°C.

Propolis

Ćlan 10

Propolis je proizvod koji nastaje mješavinom prirodnog pćelinjeg voska i smolastih materija koje pćele sakupljaju sa drvenastih biljaka i nastaje upotrebom mreža za sakupljanje propolisa koje se postavljaju na satonošama.

Pćelinji otrov

Ćlan 11

Pćelinji otrov ili apitoksin je proizvod otrovne ųlijezde pćela, guste tećne konzistencije, bezbojan, specifićnog izrazito jakog mirisa i ljuto-gorkog ukusa ima kisjelu reakciju (Ph 4,5-5,5), specifićnu teųinu od 1.08 -1.13 g/cm³ i suši se na temperaturi do 40°C.

Rok trajanja pćelinjeg otrova je godinu dana od dana oduzimanja od medonosnih pćela.

Pćelinji otrov se ćuva u hermetiĉki zatvorenim boćicama od tamnog stakla, na temperaturi od -15 do + 4°C.

Matićni mlijeć

Ćlan 12

Matićni mlijeć je proizvod alotrofnih (podųdrijelnih) ųlijezda mladih pćela, mlijećne boje, guste konzistencije, karakteristićnog ukusa i mirisa koji je izvađen 48 do 60 sati nakon presađivanja larvi, uz obavezno uklanjanje larvi iz oduzetog mlijeća.

Mliječ iz stava 1 ovog člana, sadrži najmanje 69 % vode i 31 % suve materije, 12 do 18% bjelančevina, 13 % šećera, oko 5,5 % masti i oko 1 % mineralnih materija i bogat je vitaminima i ne smije se uzimati iz zatvorenih matičnjaka ili legla trutova.

Nakon vađenja matični mliječ se čuva u tamnim, hermetički zatvorenim staklenim posudama, na temperaturi od 18°C do 4°C.

Rok trajanja mliječa iz stava 1 ovog člana je godina dana od dana oduzimanja, a ako je stabilizovan ili liofilizovan, rok trajanja je najduže dvije godine od dana oduzimanja matičnog mliječa.

Preparati na bazi meda i drugih pčelinjih proizvoda

Član 13

Preparati na bazi meda i drugih pčelinjih proizvoda su:

1) mješavine meda sa drugim pčelinjim proizvodima (matičnim mliječom, polenom ili propolisom);

2) mješavine meda i/ili drugih pčelinjih proizvoda sa ljekovitim biljem i/ili njihovim ekstraktima; ili

3) međusobne mješavine drugih pčelinjih proizvoda.

Preparati iz stava 1 ovog člana, mogu da budu u obliku: kapi, tableta, kapsula, masti i sirupa.

Med sa dodacima

Član 14

Med sa dodacima je mješavina meda sa prehrambenim proizvodima (sušeno voće, proizvodi od sušenog voća i povrća, kakao, sok od voća ili povrća).

Med iz stava 1 ovog člana, sadrži najmanje 60% meda u gotovom proizvodu.

Sastojci meda i njihov sadržaj

Član 15

Med se sastoji od različitih šećera, pretežno fruktoze i glukoze i drugih materija kao što su organske kisjeline, enzimi i čvrste čestice koje dospijevaju u med tokom njegovog nastajanja.

Med može da bude tečni, ili viskozne konzistencije, djelimično ili potpuno kristalisan, a boja meda može da varira od bezbojne do tamnosmeđe.

Aroma meda može da varira i treba da potiče od izvornog bilja.

Uslovi za stavljanje meda na tržište

Član 16

Med se stavlja na tržište ako ispunjava sljedeće uslove:

1) ne sadrži namjerno dodate sastojke, uključujući prehrambene aditive i boje, šećer, zaslađivači, arome, konzervansi i slično;

2) ne sadrži, organske ili neorganske materije strane njegovom sastavu;

3) nema strani ukus ili miris, nije u stanju vrenja ili previranja, osim meda iz člana 3 stav 2 tačka 7 ovog pravilnika;

4) nije vještački izmjenjena kisjelost;

5) nije zagrijavan da prirodni enzimi budu uništeni ili u znatnoj mjeri inaktivisani (prilikom topljenja iskristalisan med nije zagrijavan na temperaturi višoj od 45°C);

- 6) ne potiče iz saća u kome je leglo;
- 7) nije izložen jonizirajućim ili ultravioletnim zracima.

Iz meda koji se stavlja na tržište, ne uklanja se polen, osim u slučaju kada med sadrži strane organske ili neorganske materije i u slučaju filtriranog meda što se naznačava na etiketi.

Pored uslova iz st. 1 i 2 ovog člana, med koji se stavlja na tržište treba da ispunjava i uslove kvaliteta koji su dati u Prilogu koji je sastavni dio ovog pravilnika.

Uslovi za stavljanje drugih pčelinjih proizvoda na tržište

Član 17

Polen se stavlja na tržište u izvornom obliku (prirodne granule ili mljeven) i u stabilizovanom obliku ako:

- 1) sadrži najmanje 92% suve materije;
- 2) sadrži najmanje 60% suve materije ukoliko se zamrzava ili rashlađuje u komori za zamrzavanje ili hlađenje i može se koristiti samo za pripremu preparata na bazi polena;
- 3) ima svojstven ukus;
- 4) je sušen na temperaturi nižoj od 40°C;
- 5) ne sadrži insekte ili djelove insekata, legla, kao i skladišne štetočine.

Propolis se stavlja na tržište ako:

- 1) sadrži najmanje 35% materija koje se ekstrahuju alkoholom;
- 2) ne sadrži katran i jedinjenja slična katranu, odnosno katranske smole;
- 3) ne sadrži više od 5% mehaničkih nečistoća i ostataka pčela; i
- 4) ne sadrži više od 30% voska.

Pčelinji otrov se stavlja na tržište u obliku praha ako:

- 1) sadrži 30 do 45 % suve materije, od čega bjelančevine i peptidi čine oko 80% u kojima se nalaze najaktivniji biohemijski i farmakološki sastojci, a u isparljivoj frakciji, pored vode prisutni su: N-amilov, izoamilov i etilov acetat;
- 2) je vlažnost najviše 12 %, a primjese nerastvorljive u vodi ne smiju prelaziti 10 %.

Matični mliječ se može staviti na tržište u izvornom obliku, stabilizovan ili liofilizovan ako:

- 1) sadrži najmanje 12% bjelančevina; i
- 2) ne sadrži više od 70% vode, odnosno manje od 30% suve materije.

Označavanje

Član 18

Med, drugi pčelinji proizvodi i preparati od meda koji se stavljaju na tržište označavaju se u skladu sa zakonom kojim je uređena bezbjednost hrane.

Na med se prije stavljanja na tržište stavlja i oznaka:

- 1) naziv prema vrstama iz člana 3 ovog pravilnika, a umjesto tih naziva može se upotrebljavati naziv „med“ osim u slučaju filtriranog meda, meda u saću, meda sa saćem ili meda s dijelovima saća i pekarskog meda;
- 2) na pekarski med, na oznaci uz naziv navodi se: „samo za kuvanje i pečenje“.

- 3) Naziv oznake iz stava 2 tačka 1 ovog člana osim filtriranog i pekarskog meda, može se dopuniti i podacima koji se odnose na:
- cvjetno ili biljno porijeklo, ako je proizvod u potpunosti ili većim dijelom tog porijekla i ima organoleptička, fizičko-hemijska i mikroskopska svojstva tog izvora;
  - regionalno, teritorijalno ili topografsko porijeklo, ako je proizvod u potpunosti sa tog područja;
  - posebne kriterijume kvaliteta.

Filtrirani i pekarski med koji je pakovan u kontejnere ili kante treba da bude označen punim nazivom i na pratećoj dokumentaciji.

Izuzetno od stava 3 ovog člana, kada se pekarski med upotrebljava kao sastojak hrane, riječ „med“ se može upotrebljavati u nazivu kombinovane hrane umjesto riječi „pekarski med“, pod uslovom da se u popisu sastojaka navodi naziv: „pekarski med“.

Porijeklo

Član 19

Prilikom označavanju meda navodi se država ili više država porijekla u kojoj je med proizveden.

Ako med potiče iz više država članica Evropske unije ili država koje nijesu članice Evropske unije ili potiče iz država članica Evropske unije i država koje nijesu članice Evropske unije označavanje porijekla meda vrši se na sljedeći način:

- 1) „mješavina meda iz država članica Evropske Unije“;
- 2) „mješavina meda iz država koje nijesu članice Evropske Unije“;
- 3) „mješavina meda iz država članica EU i država koje nijesu članice“.

Pakovanje i čuvanje

Član 20

Med se pakuje u zatvorenim posudama koje su napravljena od materijala koji se koristi u prehrambenoj industriji i koje ispunjavaju propisane zahtjeve.

Med se čuva u suvim, tamnim i provjetrenim prostorijama, na sobnoj temperaturi.

Ispitivanje kvaliteta meda

Član 21

Ispitivanje kvaliteta meda vrši ovlašćena laboratorija primjenom metoda Codedž Alimentarius, koje je usvojila Međunarodna Komisija za med, (IHC-2009) a polenska analiza vrši se primjenom metoda (IHC 2004) koju je usvojila međunarodna komisija.

Kvalitet meda je ukupno svojstvo meda, drugih pčelinjih proizvoda i preparata na bazi meda u zavisnosti od sastava, dodatih materija, tehnoloških postupaka, pakovanja, čuvanja i skladištenja.

Primjena

Član 22

Odredbe člana 19 stav 2 ovog pravilnika, primjenjivaće se od dana pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji.

Prestanak važenja propisa

Član 23

Danom stupanja na snagu ovog pravilnika prestaje primjena Pravilnika o kvalitetu i drugim zahtevima za med, druge pčelinje proizvode, preparate na bazi meda i drugih pčelinjih proizvoda ("Službeni list SCG", broj 45/03) i odredaba Pravilnika o kvalitetu meda i drugih pčelinjih proizvoda i metodama za kontrolu meda i drugih pčelinjih proizvoda ("Službeni list SFRJ", br. 4/85 i 7/92) koje se odnose na med.

Stupanje na snagu

Član 24

Ovaj pravilnik stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom listu Crne Gore".

*****

U ovaj pravilnik prenesena je Direktiva Savjeta 2001/110/EZ koja se odnosi na med (Council Directive 2001. godine/110/EC relating to honey).

Prilog

USLOVI U POGLEDU KVALITETA MEDA

1. Količina šećera
  - a) količina glukoze i fruktoze
    - cvjetni med Najmanje 60 g/100g
    - medljikovac Najmanje 45 g/100g
  - b) količina saharoze
    - za sve vrste meda Najviše 5 g/100g
    - bagrem (*Robinia pseudoacacia*), lucerka (*Medicago sativa*), vrijesak, slatkovina, eukaliptus (*Eucalyptus camadulensis*), agrumi (*Citrus spp.*) Najviše 10 g/100g
    - lavanda (*Lavandula spp.*) Najviše 15 g/100g
2. Količina vode
  - za sve vrste meda Najviše 20 %
  - vrijesak (*Calluna vulgaris*) i pekarski med uopšte Najviše 23 %
  - pekarski med od vrijeska (*Calluna vulgaris*) Najviše 25 %
3. Količina materija nerastvorljivih u vodi
  - za sve vrste meda Najviše 0,1 g/100g
  - presovani i topljeni med (presovani med) Najviše 0,5 g/100g
4. Slobodne kisjeline
  - za sve vrste meda Najviše 50 mEq na 1000 g
  - pekarski med Najviše 80 mEq na 1000 g
5. Električna provodljivost
  - vrste meda koje nisu dolje navedene i mješavine tih vrsta Najviše 0,8 mS/cm
  - medljikovac, med od kestena i njihove mješavine Najmanje 0,8 mS/cm
  - izuzetak su planika (*Arbutus unedo*), vrijes, eukaliptus,

- lipa, manuka (*leptospermum*), čajevac
6. Aktivnost dijastaze i količina hidroksimetilfurfurala (HMF), utvrđene nakon prerade i miješanja
- a) aktivnost dijastaze (po Schadeu)
- sve vrste meda, osim pekarskog meda Najmanje 8
  - vrste meda sa niskom prirodnom količinom enzima (npr. med od citrusa) i količinom HMF ne većom od 15 mg/kg Najmanje 3
- b) HMF
- sve vrste meda, osim pekarskog meda Najviše 40 mg/kg
  - med koji vodi porijeklo iz predjela tropske klime i mješavina takvog meda Najviše 80 mg/kg

PRAVILNIK O IDENTIFIKACIJI I REGISTRACIJI PČELINJIH DRUŠTAVA

("Službeni list Crne Gore", br. 053/15)

Član 1

Ovim pravilnikom propisuje se identifikacija i registracija pčelinjih društava (u daljem tekstu: pčelinjak), sadržaj i način vođenja registra gazdinstva pčela.

Član 2

(1) Identifikacija pčelinjaka vrši se identifikacionom pločicom koja je izrađena od tvrde plastike žute boje, visine najmanje 30 mm i dužine najmanje 60mm.

(2) Identifikaciona pločica pričvršćuje se na svaku košnicu na prednjoj strani uzletišta i sadrži:

1) oznaku Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja "MPRR";

2) identifikacioni broj košnice koji se sastoji od međunarodnog koda Crne Gore i osmocifrenog broja koji čine:

- prvih sedam cifara koji predstavljaju numerički broj košnice; i

- osma cifra koja je kontrolna, a koju automatski dodjeljuje elektronska baza podataka;

3) bar kod jedinstvenog identifikacionog broja košnice.

(3) Podaci iz stava 2 ovog člana ispisuju se slovima crne boje, visine do 15 mm latiničnim pismom.

Član 3

(1) Registar gazdinstva pčelinjaka vodi se u elektronskoj formi.

(2) Registar iz stava 1 ovog člana sadrži:

1) jedinstveni identifikacioni broj pčelinjaka;

2) ime i prezime, adresu, JMB i broj telefona pčelara;

3) ukupan broj košnica sa identifikacionim brojem svake košnice i tip košnice.

(3) Unošenje podataka u registar iz stava 1 ovog člana vrši se na osnovu potvrde o izvršenoj identifikaciji pčelinjih društava i registraciji pčelinjaka.

(4) Podaci iz registra iz stava 2 ovog člana upisuju se u elektronsku bazu podataka.

(5) Potvrda iz stava 3 ovog člana izdaje se na Obrascu koji je sastavni dio ovog pravilnika.

Član 4

Ovaj pravilnik stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom listu Crne Gore".

PRAVILNIK O BLIŽOJ SADRŽINI, NAČINU UTVRĐIVANJA I VODENJA KATASTRA PČELINJE PAŠE I PČELARSKOG PAŠNOG REDA

("Službeni list Crne Gore", br. 010/16)

Predmet

Član 1

Ovim pravilnikom propisuju se bliža sadržina, način utvrđivanja i vođenja katastra pčelinje paše, pčelarskog pašnog reda, uslovi i način postavljanja pčelinjaka i uslovi i način selidbe pčela.

Značenje izraza

Član 2

Izrazi upotrijebljeni u ovom pravilniku imaju sljedeća značenja:

- 1) pčelar je fizičko ili pravno lice koje se bavi gajenjem pčela;
- 2) pčelinjak je skup pčelinjih društava smještenih u košnicama postavljenim u slobodnom prostoru, na posebnom stabilnom ili montažnom objektu, a može biti ugrađen u vozilo za prevoz;
- 3) stacionarni pčelinjak je pčelinjak na kojem pčelinja društva borave tokom cijele godine;
- 4) seleći pčelinjak je pčelinjak koji pčelar, u sezoni cvjetanja medonosnog bilja, seli sa jedne pčelinje paše na drugu pčelinju pašu;
- 5) pčelinji proizvodi su med, vosak, polen, matična mliječ, propolis i pčelinji otrov;
- 6) pčelinja paša je medonosno bilje sa kojeg pčele sakupljaju nektar, polen i smolaste materije;
- 7) predvidljiva pčelinja paša je paša čiji je početak, trajanje i završetak kao i lokacija poznata;
- 8) nepredvidljiva pčelinja paša je paša čiji je početak, trajanje i završetak kao i lokacija nije poznata;
- 9) mjesto za seleći pčelinjak je unaprijed dogovorena mikro lokacija na koju se dovode pčelinja društva na pašu ili prezimljavanja;
- 10) mjesto za stacionirani pčelinjak je mjesto na kojem pčelinja društva borave tokom cijele godine;
- 11) pašni prostor je područje koji pokrivaju pčelinja društva sa više pčelinjaka.

Sadržina i način vođenja katastra pčelinje paše

Član 3

Katastar pčelinje paše sadrži podatke o:

- 1) prisutnom medonosnom bilju na pašnim prostorima;
- 2) vremenskim intervalima pojave medenja;

- 3) površini pašnih prostora u hektarima i procijenjeni relativni udio medonosnog bilja u ukupnom biljnom sastavu na području pašnog prostora;
- 4) pčelinjoj paši koja može biti predvidljiva ili nepredvidljiva;
- 5) kartama pčelinje paše u digitalnom i analognom obliku.

Katastar pčelinje paše vodi se u elektronskoj i pisanoj formi.

Način utvrđivanja pčelarskog pašnog reda

Član 4

Pčelarski pašni red je način iskorišćavanja pčelinje paše na području jednog ili više pašnih prostora koji su upisani u katastar pčelinje paše.

Pčelarski pašni red utvrđuje se na predlog pčelarske organizacije.

Pčelarskim pašnim redom određuje se:

- 1) lice koje upravlja pčelarskim pašnim redom;
- 2) površina pašnog prostora izraženu u ha;
- 3) biljna vrsta na pašnom prostoru;
- 4) raspored stacionarnih pčelinjaka i raspored nezauzetih mjesta koja su određena za privremeno dovoženje pčelinjih društava na pašu (u daljem tekstu: mjesto);
- 5) dodijeljeno mjesto;
- 6) način uređenja i označavanja mjesta;
- 7) vrijeme dovoženja pčelinjih društava na pčelinju pašu;
- 8) vrijeme odvoženja pčelinjih društava sa pčelinje paše, zavisno od medenja;
- 9) vrijeme selidbe pčelinjih društava.

Prednost prilikom utvrđivanja pčelarskog pašnog reda ima pčelar koji se prvi javio za određeni pašni prostor i pčelar koji je na određenom prostoru koristio taj pašni prostor duže od pet godina.

Način postavljanja pčelinjaka

Član 5

Pčelinjaci se postavljaju na udaljenosti većoj od 1000 metara od proizvođačkih i prerađivačkih pogona, 500 metara od turističkih objekata tokom urističke sezone i 100 metara od autoputa, željezničke pruge i aerodroma, a izletne strane pčelinjaka ne mogu biti okrenute prema autoputu, željezničkoj pruzi i aerodromu.

Minimalna udaljenost između dva pčelinjaka ne može da bude manja od 500 metara, osim ukoliko se pčelari o tome dogovore.

Udaljenost između najbližeg pčelinjaka i registrovanog Centra za uzgoj i selekciju pčelinjih matica ne može da bude manja od 3000 metara.

Ukoliko vlasnik postojećeg pčelinjaka ima zasad na plantaži medonosnog bilja na najmanje 0,3 ha, udaljenost drugog pčelinjaka treba da bude najmanje 2000 metara od plantaže.

Pčelinjak do 20 pčelinjih društava kojem je izletna strana okrenuta prema zemljištu drugog vlasnika ili korisnika ili prema putu treba da je udaljen od međe zemljišta drugog vlasnika ili korisnika odnosno ivice puta najmanje 20 metara.

Ako u pčelinjaku ima više od 20 pčelinjih društava udaljenost od izletne strane do ivice puta treba da je najmanje 50 metara, a od međe zemljišta drugog vlasnika ili korisnika najmanje 20 metara.

Kada je udaljenost pčelinjaka u naseljenom mjestu manja od udaljenosti iz st. 5 i 6 ovoga člana, pčelinjak treba da je ograđen zaštitnom ogradom (zid, puna ograda, gusta živica) od 2 metra.

Ograda iz stava 7 ovog člana treba da je sa svih strana pčelinjaka 2 metra duža od dužine izletne strane pčelinjaka i postavljena najviše 10 metara od izletne strane.

Uslovi i način selidbe pčela

Član 6

Pčele se mogu seliti u svim prevoznim sredstvima ako:

- 1) su leta na košnicama zatvorena za vrijeme prevoza;
- 2) pčelinja društva koje se sele na pašu imaju pratnju, a lica koja prevoze pčele adekvatnu pčelarsku opremu;
- 3) paketni rojevi i matice sa pčelama pratiljama imaju pratnju;
- 4) pčele prati uvjerenje o zdravstvenom stanju.

Stupanje na snagu

Član 7

Ovaj pravilnik stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom listu Crne Gore".

ZAKON O VETERINARSTVU

("Službeni list Crne Gore", br. 030/, 048/15, 057/15)

Obavezne preventivne mjere koje sprovodi držalac životinje

Član 51

(1) Držalac životinje dužan je da:

- 2) preduzima mjere zaštite zdravlja životinja radi sprječavanja pojave i širenja zaraznih ili parazitskih bolesti životinja i zoonoza na način i u rokovima utvrđenim ovim zakonom i sprovodi druge mjere u skladu sa zakonom;
- 3) omogući vršenje veterinarskih pregleda i kontrola, uzimanje materijala potrebnog za ispitivanje, kao i sprovođenje drugih propisanih mjera i da u tom postupku pruži odgovarajuću pomoć;
- 4) bez odlaganja obavijesti najbližu veterinarsku ambulantu ili službenog veterinara u slučaju sumnje da postoji opasnost po zdravlje životinje, uključujući i pobačaj ili u vezi sa zdravljem životinja, opasnost za zdravlje ljudi i da u određenom roku da neophodne podatke o stanju zdravlja, obavljenoj zdravstvenoj zaštiti životinja i sprovedenim mjerama, o bezbjednosti proizvoda životinjskog porijekla i hrane za životinje kao i da omogući provjeru vjerodostojnosti datih podataka, bez naknade;
- 5) omogući sprovođenje programa obaveznih mjera zdravstvene zaštite životinja i drugih propisanih mjera;
- 7) registruje gazdinstvo, obilježi i registruje životinje, u skladu sa zakonom;

Postojanje sumnje na zaraznu bolest životinja

Član 56

(1) Smatra se da postoji sumnja na zaraznu ili parazitsku bolest ako se među životinjama istog stada, jata, dvorišta, gazdinstva, pčelinjaka ili drugog mjesta i prostora gdje životinje privremeno ili stalno borave pojave uzastopno dva i više slučajeva oboljenja ili uginuća sa istim ili sličnim znacima, kada nastupi naglo uginuće životinja bez vidljivog uzroka ili tok laboratorijskog ispitivanja, klinička slika bolesti ili epizootiološke okolnosti opravdavaju postavljanje sumnje na zaraznu ili parazitsku bolest.

(2) Kada se pojavi zarazna bolest životinja ili kada se utvrde znaci bolesti na osnovu kojih se sumnja da je životinja oboljela ili uginula od zarazne bolesti držalac životinje dužan je da:

1) o tome, bez odlaganja, obavijesti najbližu veterinarsku ambulantu ili službenog veterinara;

Mjere suzbijanja zaraznih bolesti životinja

Član 59

(1) Kada se utvrdi i dok traje opasnost od zarazne bolesti iz člana 54 ovog zakona, prema prirodi bolesti i stepenu opasnosti, u zaraženom gazdinstvu, odnosno zaraženom i ugroženom području službeni veterinar može narediti jednu ili više sljedećih mjera:

18) zabranu selidbe i prometa pčelinjih društava;

Slučajevi u kojima vlasnik nema pravo na naknadu štete

Član 71

Vlasnik životinje, odnosno vlasnik predmeta nema pravo na naknadu štete, ako:

7) pojava bolesti američka kuga pčelinjeg legla traje duže od dva mjeseca;

Registracija gazdinstava na kojima se drže i uzgajaju životinje radi stavljanja u promet

Član 83

(1) Promet životinja za uzgoj ili proizvodnju može se vršiti samo sa gazdinstava na kojima se drže i uzgajaju papkari, kopitari, živina, lagomorfi, divljač, ribe, školjke i pčele, odnosno objekata koji su registrovani.

Korišćenje lijekova

Član 94

(1) Veterinar za liječenje životinja može koristiti samo lijekove koji imaju dozvolu za stavljanje u promet i lijekove primjenjivati u skladu sa uputstvom proizvođača lijeka i samo u svrhe za koje su lijekovi dozvoljeni i pod propisanim uslovima.

(3) Držalac životinja dužan je da primjenjuje propisane veterinarske lijekove samo uz odobrenje i pod kontrolom veterinara, kao i da se pridržava uputstava proizvođača lijekova i propisane karence.

Promet na teritoriji Crne Gore

Član 116

(1) Držalac životinja dužan je da prije premještanja odnosno stavljanja u promet životinja na teritoriji Crne Gore obezbijedi uvjerenje o zdravstvenom stanju i porijeklu životinja (u daljem tekstu uvjerenje) u skladu sa ovim zakonom.

(2) Uvjerenje je javna isprava.

(4) Držalac životinja, vlasnik sabirnog centra, prevoznik ili trgovac životinjama dužan je da na zahtjev službenog veterinarara pruži uvjerenje na uvid.

(5) Uvjerenje se ne smije izdati ako je u mjestu porijekla životinja utvrđeno postojanje zarazne ili parazitske bolesti koja se može prenijeti tom vrstom životinja, osim u posebnim slučajevima.

(6) Za izdavanje uvjerenja plaća se naknada.

XVIII. KAZNENE ODREDBE

Član 162

(1) Novčanom kaznom u iznosu od 500 eura do 20.000 eura kazniće se za prekršaj pravno lice, ako:

9) stavi u promet reproduktivni materijal koji je sakupljen na gazdinstvu, odnosno objektu koji nije odobren i/ili potiče od životinja za koje je naloženo sprovođenje mjere usmrćivanja i/ili potiču od životinja sa gazdinstva, iz objekata i područja koja su pod zabranom ili ograničenjem iz zdravstvenih razloga i/ili nije označen (član 88 stav 1 tač. 1, 3, 4 i 5);

(2) Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se i odgovorno lice u pravnom licu novčanom kaznom od 100 eura do 2.000 eura.

(3) Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se fizičko lice novčanom kaznom od 100 eura do 1.000 eura.

(4) Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se preduzetnik novčanom kaznom od 150 eura do 6.000 eura.

Član 162a

(1) Novčanom kaznom u iznosu od 500 eura do 5.000 eura kazniće se za prekršaj pravno lice - držalac životinje, ako:

1) ne omogući vršenje veterinarskih pregleda i kontrola i/ili uzimanje materijala potrebnog za ispitivanje i/ili da u tom postupku ne pruži odgovarajuću pomoć (član 51 stav 1 tačka 3);

2) bez odlaganja ne obavijesti najbližu veterinarsku ambulantu ili službenog veterinarara u slučaju sumnje da postoji opasnost po zdravlje životinje

3) ne omogući sprovođenje programa obaveznih mjera zdravstvene zaštite životinja i drugih propisanih mjera (član 51 stav 1 tačka 5);

4) ne registruje gazdinstvo i/ili ne obilježi i/ili ne registruje životinju (član 51 stav 1 tačka 7);

7) kada se pojavi zarazna bolest životinja ili kada se utvrde znaci bolesti na osnovu kojih se sumnja da je životinja oboljela ili uginula od zarazne bolesti o tome bez odlaganja ne obavijesti veterinarsku ambulantu ili službenog veterinarara ... i/ili ne omogući klinički pregled, uzimanje materijala za dijagnostičko ispitivanje, uključujući usmrćivanje, odnosno klanje životinja i sprovođenje epizootiološkog ispitivanja (član 56 stav 2);

(2) Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se i odgovorno lice u pravnom licu novčanom kaznom od 100 eura do 2.000 eura.

(3) Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se fizičko lice novčanom kaznom od 100 eura do 1.000 eura.

Član 163

(1) Novčanom kaznom u iznosu od 500 eura do 5.000 eura kazniće se za prekršaj pravno lice, ako:

2) vrši promet životinja za uzgoj ili proizvodnju sa gazdinstava na kojima se ne drže i ne uzgajaju ... pčele odnosno iz objekta koji nije registrovan u Registar gazdinstva iz člana 83 stav 2 ovog zakona (član 83 stav 1);

(2) Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se i odgovorno lice u pravnom licu novčanom kaznom od 50 eura do 1.000 eura.

(3) Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se fizičko lice novčanom kaznom od 50 eura do 1.000 eura.

(4) Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se preduzetnik novčanom kaznom od 150 eura do 2.000 eura.

ZAKON O ZAŠTITI DOBROBITI ŽIVOTINJA

("Službeni list Crne Gore", br. 014, 040/11, 047/15)

VII. ZAŠTITA ŽIVOTINJA TOKOM PREVOZA

Član 30

10) Zabranjen je prevoz košnica sa pčelama, ako nije obezbijeđeno odgovarajuće provjetranje;

PRAVILNIK O KLASIFIKACIJI BOLESTI ŽIVOTINJA, NAČINU PRIJAVLJIVANJA I OBAVJEŠTAVANJA O ZARAZNIM BOLESTIMA ŽIVOTINJA

("Službeni list Crne Gore", br. 005/08)

Član 4

Ako se pojavi zarazna bolest ili znakovi na osnovu kojih se sumnja da je životinja oboljela ili uginula od zarazne bolesti, vlasnik životinje bez odlaganja mora obavijestiti najbližu veterinarsku ambulantu, odnosno veterinara ili veterinarskog inspektora.

Lista bolesti koje podliježu obavezi prijavljivanja

- 85 Akaroza pčela
- 86 Američka kuga pčelinjeg legla
- 87 Evropska kuga pčelinjeg legla
- 88 Etinioza (kornjaš, *Aethina tumida*)
- 89 Tropileloza (grinja, *Tropilaelaps clareae*)
- 90 Varooza

PROGRAM OBAVEZNIH MJERA ZDRAVSTVENE ZAŠTITE ŽIVOTINJA U 2016. GODINI

("Službeni list Crne Gore", br. 027/16)

Zaštita zdravlja životinja sprovodi se radi obezbjeđivanja: uzgoja i proizvodnje zdravih životinja, bezbjednih i zdravstveno ispravnih proizvoda životinjskog porijekla i hrane za životinje, zaštite ljudi od zoonoza, zaštite dobrobiti životinja i zaštite životne sredine.

Držaoci životinja koji nijesu ispunili obaveze utvrđene Zakonom o veterinarstvu ("Službeni list CG", br. 30/12 i 48/15), Zakonom o identifikaciji i registraciji životinja ("Službeni list RCG", br. 48/07, 73/10 i 48/15) i Zakonom o zaštiti dobrobiti životinja ("Službeni list CG", br. 14/08 i 47/15) snose troškove preventivne vakcinacije, dijagnostičkog i drugog ispitivanja i identifikacije i registracije životinja utvrđene ovim programom.

Za izvršavanje Programa mjera odgovoran je organ uprave nadležan za poslove veterinarstva (u daljem tekstu: Uprava) i Uprava za inspekcijske poslove i veterinarske organizacije koje obavljaju poslove od javnog interesa (u daljem tekstu: javni poslovi).

Radi praćenja, sprječavanja pojave, otkrivanja, suzbijanja i iskorjenjivanja zaraznih i parazitskih bolesti sprovode se:

OBAVEZNE MJERE ZDRAVSTVENE ZAŠTITE ŽIVOTINJA

1. Praćenje epizootiološke situacije i dijagnostika zaraznih i parazitskih bolesti

...

5. Bolesti pčela

Aktivnosti:

1.4 Obezbjedivanje blagovremene dijagnostike

Radi blagovremene dijagnostike zaraznih bolesti životinja (...bolesti pčela i dr.) obezbjeđuju se sredstva za naknadu troškova održavanje stalnih rezervi dijagnostikuma, kako bi se obezbijedilo da Specijalistička veterinarska laboratorija kontinuirano raspolaže dovoljnom količinom potrebnih reagenasa za brzo reagovanje u kriznim situacijama, obzirom da se obim i vrijeme ispitivanja ne može predvidjeti.

1.6 Naknada štete

Vlasnik životinje koja je usmrćena ili zaklana, stvari i sirovine koje su oštećene ili uništene prilikom sprovođenja mjera određenih za suzbijanje naročito opasnih zaraznih bolesti i za bolesti: ..., američka kuga pčelinjeg legla,... kao i za uginule životinje za koje je potvrđeno da su uginule od ovih bolesti, ima pravo na naknadu štete u skladu sa čl. 69, 70 i 71 Zakona o veterinarstvu ("Službeni list CG", br. 30/12 i 48/15).

Period realizacije: tokom cijele godine.

5. BOLESTI PČELA

Radi blagovremenog otkrivanja i suzbijanja pojave zaraznih bolesti pčela na teritoriji Crne Gore sprovode se preventivne i dijagnostičke mjere.

Odgovorna institucija: Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja - Uprava, Uprava za inspekcijske poslove.

Nosilac posla: Veterinarske ambulante, Veterinarska inspekcija, Specijalistička veterinarska laboratorija.

Obuhvat: sva pčelinja društva na području Crne Gore.

Period realizacije: od dana potpisivanja ugovora o ustupanju javnih poslova do 1. decembra tekuće godine.

Način sprovođenja mjere: u cilju efikasnog praćenja zdravstvenog stanja pčela vrši se upis u registar pčelara i pčelinjaka koji vodi Uprava.

Pčelari su dužni da redovno pregledaju sva pčelinja društva u pčelinjaku, a uočene promjene koje mogu ukazivati na bolest pčela (promjene u ponašanju pčela, promjene na odraslim pčelama, promjene na pčelinjem leglu ili uginuća pčela), prijave veterinarskoj ambulanti ili službenom veterinaru, u skladu sa članom 56 Zakona o veterinarstvu.

Pčelar vodi evidenciju o svim sprovedenim preventivnim i dijagnostičkim mjerama, koja sadrži najmanje datum i naziv korišćenog sredstva.

Uzgoj pčelinjih matica radi stavljanja u promet vrši se na registrovanim pčelinjacima koji su pod stalnim veterinarsko-zdravstvenim nadzorom. U ovim pčelinjacima klinički pregled svih pčelinjih društava vrši se u proljeće i jesen.

Zdrave pčelinje matice i zdrava pčelinja društva odnosno ona koje potiču sa registrovanih pčelinjaka i na kojima su sprovedene dijagnostičke i preventivne mjere na bolesti pčela mogu se stavljati u promet.

Američka kuga pčelinjeg legla

Na pčelinjacima u kojima je u 2015. godini utvrđena američka kuga, klinički se pregledaju sva pčelinja društva u martu i aprilu 2016. godine, kao i ona koje se nalaze u krugu prečnika tri kilometra od zaraženog pčelinjaka, po nalogu službenog veterinara.

U slučaju sumnje na prisustvo američke kuge pčelinjeg legla, obavezno se vrši klinički pregled svih pčelinjih društava i uzimanje odgovarajućih uzoraka iz svakog sumnjivog pčelinjeg društva.

Svaka sumnja se mora laboratorijski potvrditi, sa procjenom starosti procesa.

Na pregled se dostavlja komad saća sa poklopljenim leglom veličine 10cm x 10cm, na kome su znaci bolesti dobro vidljivi i u odgovarajućoj ambalaži.

Specijalistička veterinarska laboratorija vrši potrebna laboratorijska ispitivanja na zarazne bolesti, a u slučaju američke kuge pčelinjeg legla vrši i procjenu starosti procesa (proces stariji ili mlađi od dva mjeseca).

Ukoliko se utvrdi postojanje američke kuge pčelinjeg legla (*Pestis apium*) vrši se uništavanje zaraženih pčelinjih društava i dezinfekcija košnica i pribora, po rješenju službenog veterinara.

Vlasnik pčelinjaka (uzgoj pčelinjih matica i/ili proizvodnja meda i pčelinjih proizvoda), koji je upisan u registre koje vodi Uprava, ima pravo na naknadu štete nastale pri suzbijanju i iskorijenjivanju američke kuge pčelinjeg legla, u skladu sa zakonom.

Iznos sredstava: 3.000,00 €

Način kontrole i plaćanja: sprovođenje mjera kontroliše službeni veterinar, u skladu sa stručnim uputstvom Uprave o načinu vršenja službenih kontrola ovlašćenih veterinarskih organizacija u sprovođenju Programa mjera.

Za izvršene javne poslove na otkrivanju i suzbijanju američke kuge pčelinjeg legla vrši se isplata sredstava na osnovu ispostavljene fakture, koja se dostavlja do kraja tekućeg, za prethodni mjesec, i to:

- nakon izvršenih kliničkih pregleda registrovanih pčelinjaka na kojima se vrši uzgoj pčelinjih matica radi stavljanja u promet, veterinarska ambulanta dostavlja Upravi izvještaj o izvršenom pregledu koji sadrži: ime držaoca pčela, naziv mjesta, datum kliničkog pregleda i/ili uzorkovanja u slučaju sumnje na zaraznu bolest, broj pčelinjih društava u pčelinjaku sa podacima o zdravstvenom stanju i zapisnikom službenog veterinara o izvršenoj kontroli;
- nakon izvršenih mjera po nalogu službenog veterinara, veterinarska ambulanta dostavlja Upravi izvještaj o izvršenim mjerama sa rješenjem i zapisnikom službenog veterinara o izvršenoj kontroli narađenih mjera;

- u slučaju sumnje na prisustvo američke kuge pčelinjeg legla ili drugih bolesti pčela koje se obavezno prijavljuju, za izvršeni klinički pregled pčelinjih društava i uzimanje odgovarajućih uzoraka iz svakog sumnjivog pčelinjeg društva, veterinarska ambulanta dostavlja Upravi izvještaj koji sadrži: ime držaoca pčela, naziv mjesta, datum kliničkog pregleda i/ili uzorkovanja u slučaju sumnje, ukupan broj pčelinjih društava u pčelinjaku, broj klinički pregledanih i broj pčelinjih društava iz kojih je uzet uzorak (sumnjiva pčelinja društva), sa kopijama laboratorijskih izvještaja.

Laboratorijska dijagnostička ispitivanja po ovom programu mjera vrši Specijalistička veterinarska laboratorija. Laboratorija takođe daje stručna mišljenja i preporuke za preduzimanje mjera za bolesti za koje posebnim propisima nijesu utvrđena pravila za postupanje, u skladu sa preporukama Međunarodne organizacije za zdravlje životinja (u daljem tekstu: OIE), pruža stručnu pomoć službenom veterinaru u vršenju nadzora i sprovođenja mjera sprječavanja pojave, otkrivanja, suzbijanja i iskorjenjivanja zaraznih bolesti životinja. Radi blagovremene dijagnostike zaraznih bolesti životinja (... , bolesti pčela i dr.) laboratorija je dužna da kontinuirano raspolaže i održava stalne rezerve dijagnostikuma i potrebnih reagenasa za brzo reagovanje u kriznim situacijama, obzirom da se obim i vrijeme ispitivanja ne može predvidjeti.

Subjekti za sprovođenje mjera po ovom programu vode propisane evidencije, registre i baze podataka u skladu sa zakonom. O izvršenim mjerama dijagnostičkih ispitivanja i/ili vakcinacija veterinarske ambulante i/ili Specijalistička veterinarska laboratorija vlasniku, odnosno držaocu životinja kod kojih su sprovedena, izdaju potvrdu datu u Prilogu 2 koji je sastavni dio ovog programa (za: ... izvršene kliničke preglede i uzimanje uzoraka iz svakog sumnjivog pčelinjeg društva...)...

ZAKON O ORGANSKOJ PROIZVODNJI

("Službeni list Crne Gore", br. 056/13)

Pravila za organsku stočarsku proizvodnju

Član 14

(1) U organskoj stočarskoj proizvodnji pored opštih pravila iz člana 12 ovog zakona, primjenjuju se i sljedeća pravila:

2) za uzgojnu praksu i uslove držanja životinja:

- pčelinjaci se moraju postavljati u područja koja obezbjeđuju izvore nektara i polena od organskih usjeva, prirodne vegetacije šuma ili usjeva koji se tretiraju samo metodama sa niskim uticajem na životnu sredinu i moraju se držati na dovoljnoj udaljenosti od izvora koji mogu dovesti do kontaminacije pčelinjih proizvoda ili ugroziti zdravlje pčela,
- košnice i materijali koji se koriste u pčelarstvu moraju biti uglavnom napravljeni od prirodnih materijala,
- zabranjeno je uništavanje pčela u saću kao metode sakupljanja pčelinjih proizvoda,

5) za prevenciju bolesti i veterinarsko liječenje:

- u zdravstvenoj zaštiti pčela upotreba antibiotika nije dozvoljena.

PRAVILNIK O BLIŽIM PRAVILIMA I USLOVIMA ZA BILJNU I STOČARSKU ORGANSKU PROIZVODNJU

("Službeni list Crne Gore", br. 053/14)

Član 7

Kod pčela se uzgaja izvorna rasa pčela *Apis mellifera* var. *carnica*.

Član 8

Za obnovu pčelinjaka, može se godišnje zamijeniti do 10% matica i rojeva, maticama i rojevima iz neorganske proizvodnje u jedinici za organsku proizvodnju pod uslovom da se

matice i rojevi stave u košnice sa saćem ili satnim osnovama koji potiču iz jedinica organske proizvodnje.

Uslovi za pčelinjake

Član 12

Pčelinjaci se postavljaju 3 km u području izvora nektara i polena, koje čine organski uzgojene kulture i/ili kulture koje se uzgajaju u prirodno zaštićenim prostorima, osim u slučaju kada cvjetanje nije u toku ili kada su košnice u stanju mirovanja.

Košnice treba da budu izrađene od prirodnih materijala koji ne predstavljaju opasnost za zagađenje životne sredine ili proizvoda pčelarstva.

Pčelinji vosak za nove satne osnove reba da je organskog porijekla.

U košnicama se mogu koristiti prirodni proizvodi kao što su propolis, vosak i biljna ulja.

Tokom vrcanja meda ne smiju se koristiti hemijska sintetička sredstava za odbijanje insekata i plodišno saće.

Držanje pčelinjaka u svrhu oprašivanja

Član 13

Za potrebe oprašivanja, proizvođač može na istom gazdinstvu držati organske i neorganske pčelinje zajednice, ukoliko su ispunjeni uslovi organske proizvodnje, osim uslova u pogledu smještaja pčelinjaka.

U slučaju iz stava 1 ovog člana proizvodi pčela ne smatraju se organskim.

Tokom oprašivanja iz stava 1 ovog člana proizvođač, treba da vodi evidenciju o vremenu u kojem je uključio neorganske pčelinje zajednice, broju neorganskih pčelinjih zajednica, količini proizvedenog meda.

Upotreba neorganskog pčelinjeg voska

Član 14

Kod osnivanja novog pčelinjaka ili tokom trajanja prelaznog perioda, neorganski pčelinji vosak može se koristiti:

- 1) ukoliko pčelinji vosak iz organskog pčelinjaka nije dostupan na tržištu;
- 2) ukoliko se dokaže da nije zagađen materijama koje nijesu dozvoljene u organskoj proizvodnji;
- 3) ukoliko potiče od voštanih poklopaca.

Član 18

Pčelinjim maticama ne smiju se skraćivati krila.

Član 20

Na kraju proizvodne sezone pčelinje zajednice treba da budu snabdjevene rezervama meda i polena u količini koja osigurava njihovo preživljavanje tokom zime.

Ishrana pčelinjih zajednica vrši se samo kada je preživljavanje zajednice dovedeno u opasnost zbog klimatskih uslova, a ishrana se sastoji od meda, šećernog sirupa ili šećera koji su iz organske proizvodnje.

Član 27

Za zaštitu ramova, košnica i saća od štetnih organizama, koriste se sredstva protiv glodara (koja se stavljaju u klopke) i odgovarajući proizvodi dati u Prilogu 2 ovog pravilnika. Dezinfekcija pčelinjaka vrši se parom ili neposrednim plamenom.

Uništavanje legala trutova vrši se samo radi izolovanja parazita *Varroa destructor*.

Ukoliko se i pored preventivnih mjera, pčelinje zajednice razbole ili zaraze, odmah se pristupa liječenju i prema potrebi premještaju u izolaciju.

Veterinarsko-medicinski proizvodi mogu se koristiti za liječenje pčela ukoliko su njihove aktivne materije organskog porijekla.

U slučaju zaraze parazitom *Varroa destructor* može se koristiti mravlja kiselina, oksalna kiselina i mliječna kiselina, mentol, kamfor, timol i eukaliptus.

Liječenje pčelinjih bolesti vrši se bez upotrebe hemijski sintentizovanih veterinarskih alopatskih proizvoda.

Član 28

Zasnivanje pčelinjaka neorgansko uzgojenim pčelama može se vršiti u slučaju visoke smrtnosti pčela uzrokovane bolestima ili posljedicama prirodne nepogode ili kada nema organskih pčelinjih zajednica.

Neorganski proizvedena hrana za životinje može se koristiti u određenom vremenskom periodu i na određenom području zbog smanjene proizvodnje hrane za životinje ili zbog uvedenih ograničenja koje su posljedica loših meteoroloških uslova, pojave zaraznih bolesti, zagađenja otrovnim materijama ili kao posljedice požara.

Pčele se mogu hraniti organskim medom, organskim šećerom ili organskim šećernim sirupom samo u slučaju dugotrajnih loših vremenskih uslova ili prirodnih nepogoda, koji otežavaju dobijanje nektara ili medljike.

Član 31

Pčelinji proizvodi mogu se prodavati kao organski ukoliko su se pravila organske proizvodnje poštovala najmanje godinu dana, osim u slučaju iz člana 8 stav 5 ovoga pravilnika.

Tokom prelaznog perioda, vosak se zamjenjuje voskom koji potiče iz organskog pčelarstva.

PRAVILNIK O NAČINU I METODOLOGIJI VRŠENJA STRUČNE KONTROLE U ORGANSKOJ PROIZVODNJI

("Službeni list Crne Gore", br. 078/15)

Član 2

Kontrolni autoritet odnosno kontrolno tijelo stručnu kontrolu organske proizvodnje vrši na osnovu podnijetog zahtjeva koji sadrži:

- 1) opis proizvodne jedinice, odnosno djelatnosti;
- 2) mjere koje su sprovedene na nivou proizvodne jedinice za organsku proizvodnju;
- 3) mjere koje su preduzete za smanjivanje rizika od zagađivanja nedozvoljenim proizvodima ili supstancama u organskoj proizvodnji i sprovedenim mjerama u prostorijama za skladištenje i u svim fazama organske proizvodnje;
- 4) spisak pravnih ili fizičkih lica sa kojima je zaključen ugovor za obavljanje distribucije, skladištenja, transporta, pakovanja i prerade organskih proizvoda.

Proizvodna jedinica je zemljište, objekat, prostorija ili prostor koji se koriste za organsku proizvodnju (proizvodne parcele, pašnjaci, otvoreni prostor, stočarski objekti,

ribnjaci, sistemi za akvakulturu i proizvodnju morskih trava, prostori za skladištenje bilja, biljnih proizvoda, proizvoda morskih trava, proizvoda od životinja, sirovina i svih drugih inputa značajnih za organsku proizvodnju).

Stručna kontrola u organskoj pčelarskoj proizvodnji

Član 9

Za vršenje stručne kontrole u organskoj pčelarskoj proizvodnji, subjekat kontrole pored podataka iz člana 2 ovog pravilnika, uz zahtjev se dostavlja i:

- 1) mapu lokacija na kojima se u nalaze košnice u odgovarajućoj razmjeri;
- 2) dokaze da područje na kome se nalaze rojevi pčela ispunjavaju uslove koji su propisani Zakonom o organskoj proizvodnji.